

ЗБОРНИК О СРБИМА У ХРВАТСКОЈ

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE POUR L'HISTOIRE DES SERBES EN CROATIE

RECUEIL DES TRAVAUX SUR LES SERBES EN CROATIE

11

DIRECTEUR VASILJE DJ. KRESTIĆ

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРБА У ХРВАТСКОЈ

ЗБОРНИК О СРБИМА У ХРВАТСКОЈ

11

УРЕДНИК ВАСИЛИЈЕ Ђ. КРЕСТИЋ

РЕДАКЦИОНИ ОДБОР

ВАСИЛИЈЕ Ђ. КРЕСТИЋ
ДИНКО ДАВИДОВ
ВОЈИН ДАБИЋ
СОФИЈА БОЖИЋ

СЕКРЕТАР

МИРОСЛАВ ЈОВАНОВИЋ

Примљено на X скупку Одељења историјских наука од 28. децембра 2016. на основу реферата академика *Василија Ђ. Крестића, Михаила Војводића, Мирјане Живојиновић, Динка Давидова, Димитрија Стефановића, Наде Милошевић Ђорђевић, дописног члана Љубодрага Димића, проф. др Душана Иванића, Мире Радојевић, др Мелије Милин, Софије Божић и Душана Баџаковића.*

АМБЛЕМ: ГРБОВИ СА ИКОНОСТАСА ЦРКВЕ СВ.
ТОМЕ У ДИШНИКУ, РАД ЈОАКИМА
МАРКОВИЋА ИЗ 1750. ГОДИНЕ

ИЗДАЈЕ:
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ТИРАЖ: 400 ПРИМЕРАКА

НАСЛОВНА СТРАНА: ЈАНКО МАГЛОВСКИ

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: МИРА ЗЕБИЋ

ЛЕКТОР: ЈЕЛКА ЈОВАНОВИЋ

КОРЕКТОР: ЂУРЂЕВИЋ НЕВЕНА

ШТАМПА: ПЛАНЕТА ПРИНТ

САДРЖАЈ – TABLE DES MATIERES

<i>Василије Ђ. Крестић</i>	Великохрватске претензије на Војводину	7
<i>Vasilije Đ. Krestić</i>	Greater Croatian Pretensions to Vojvodina	28
<i>Мирјана Поповић</i>	Село Мокро поље према попису из 1831. године – пример демографских прилика код српског православног становништва у Северној Далмацији	29
<i>Mirjana Popović</i>	Village of Mokro polje according to the census of 1831 – an example of demographic circumstances at Serbian orthodox population in northern Dalmatia	42
<i>Војин Калинић</i>	Српска девојачка школа у Задру.....	43
<i>Vojin Kalinić</i>	Serbian girls' school in Zadar	54
<i>Љубинка Тошева Карповиц</i>	Сава Вуковић, депутат Ријеке на Темишварском сабору и сабору угарских сталежа.....	55
<i>Ljubinka Toševa Karpowicz</i>	Sava Vuković, Deputy of Rijeka at the National Church Congress at Timișoara and the Hungarian Diet (1790–1791).....	62
<i>Софија Божић</i>	Гавро Манојловић(1856–1939): историчар, академик, политичар	63
<i>Sofija Božić</i>	Gavro Manojlović (1856–1939): historian, academician, politician	86
<i>Мира Радојевић</i>	Из преписке Саве Косановића.....	87
<i>Mira Radojević</i>	From correspondence of Sava Kosanović	100
<i>Мирослав Јовановић</i>	Лука Марић у одбрани ћирилице и Српског културног друштва Просвјета у Хрватској	101
<i>Miroslav Jovanović</i>	Luka Marić in defense of cyrillic and Serbian cultural society Prosvjeta in Croatia.....	110
<i>Владислав Б. Сотировић</i>	Прва постхладноратовска „хуманитарна интервенција“ – Вуковар 1991. г.	111

<i>Vladislav B. Sotirović</i>	The first post-cold war „humanitarian intervention” – Vukovar 1991	128
<i>Vladislav B. Sotirović</i>	Breaking cliché on the killing of Yugoslavia: a role of Croatia	129
<i>Владислав Б. Сотировић</i>	Против клишеа о убијању Југославије: улога Хрватске.....	150
<i>Ђорђе Перућ</i>	Песме српских песника у мелографским записима познатих и мање познатих хрватских мелографа	151
<i>Dorđe Perić</i>	Poems of Serbian poets in melographic notations of known and less known croatian melographers	184
<i>Славица Гароња Радованац</i>	Милош Шкарић: Живот и обичаји српског народа у Лици и Крбави	185
<i>Slavica Garonja Radovanac</i>	Miloš Škarić: Life and customs of Serbian people in Lika and Krbava	246
<i>Станиша Војиновић</i>	Часопис српске омладине у Загребу „Омладина“ 1894–1895	247
<i>Staniša Vojinović</i>	Magazine of Serbian youth in Zagreb “Omladina” (1894–1895).....	268
РЕГИСТАР ЛИЧНИХ ИМЕНА		268
РЕГИСТАР ГЕОГРАФСКИХ НАЗИВА.....		284

ВЕЛИКОХРВАТСКЕ ПРЕТЕНЗИЈЕ НА ВОЈВОДИНУ

ВАСИЛИЈЕ Ђ. КРЕСТИЋ

Током више од једног столећа из Хрватске су, све до наших дана, ширени гласови о тежњи Срба за стварањем Велике Србије и о великосрпским хегемонистичким намерама. То је био стални припев свих противсрпских иступа не само пред југословенском већ и пред светском јавношћу.¹ Њима се Срби и Србија желе приказати као агресори великих територијалних апетита, али се и желе прикрити сопствена агресија и сопствене територијалне претензије на туђе етничке, државне и историјске територије.

Таква тактика, кад је реч о хрватској политици, одавно је позната, али у историографији није добила одговарајуће место и објашњење. Она је наслеђена од Аустроугарске, која је утолико више демонизовала и сатанизовала српске ослободилачке и ујединитељске намере уколико је имала већих апетита према територијама на Балкану и уколико је више заступала немачку политику продора на Исток. По тој тактици, све што је било српско проглашавано је за великосрпско с циљем да се српски интереси, који су били у сукобу с аустроугарским, у корену сасеку и онемогуће.

Следећи традицију и тактику аустроугарске политике, у којој су Хрвати учествовали, а неретко у њој и предњачили, у свим историјским раздобљима, од револуције 1848. до наших дана, окомљавали су се на српску политику редовно јој додајући епитет великосрпске политике. Ударајући по српству и великосрпству, у којима су видели главну конкуренцију хрватству и великохрватству, хрватски политичари нису само сневали о Великој Хрватској већ су на њеном изграђивању радили упорно и доследно држећи се принципа да су за остваривање тог циља дозвољена сва средства, чак и геноцидно уништавање Срба.

Тежње за територијалним проширењем Хрватске старијег су датума. Невелик по броју, мали по пространству који заузима, хрватски народ је

---

¹ О томе види књигу *Izvori velikosrpske agresije*, коју су написали: Мирослав Брант, Боже Човић, Славен Летица, Радован Павић, Златко Томац, Мирко Валентић и Станко Жуљић, која је објављена у Загребу 1991. У исту категорију спадају и књиге: *Le nettoyage ethnique, Documents historiques sur une idéologie serbe*, Libraire Arthème Fayard, 1993, чији су аутори Мирко Грмек, Маре Ђидара и Невен Шимац и *Kontrapunkt slobode*, Zagreb, 1997, чији су писци Стјепан Мургић, Томислав Богданић и Стипан Будимир.

испољавео велике империјалне амбиције. О томе довољно говоре називи као што су: „алпински или планински Хрвати” (Словенци), „православни Хрвати” (Срби), „непријепорни Хрвати” или „цвијет хрватског народа” (муслимани), затим „Турска Хрватска”, „Црвена Хрватска” „Бијела Хрватска” и „Карантанска Хрватска”, који се односе на делове Босне, на Црну Гору, Далмацију и Словенију. Ти називи пажљиво су неговани и током више стотина година усађивани у свест хрватског човека с циљем да му развију уверење о величини Хрватске и бројној снази Хрвата.

Овим текстом желим да покажем и докажем кад, како, на којим основама и с којим циљевима су Хрвати од револуције 1848/49. до наших дана покушавали да се домогну појединих делова или читаве територије Војводине. Немам намеру да са свих могућих аспеката размотрим проблем великохрватских претензија на Војводину. Важна питања, као што су реакције Срба на великохрватске захтеве и држање Немаца, Мађара и Буњеваца према тим захтевима остаће по страни и биће само дотакнута. Драгоцени подаци о тој теми расути су на разне стране, па је тешко стећи увид у целину овог значајног националног и политичког питања. Имајући то на уму овим радом ћу у виду једног прегледа, хронолошким редоследом образложити све значајније хрватске територијалне захтеве према Војводини и тако бар донекле попунити једну празнину у нашој науци.

Већ у време револуције 1848. године, кад су Срби из Угарске иступили са захтевом за оснивање своје посебне области, која би у оквирима аустријске царевине уживала широку унутрашњу аутономију, поставило се питање шта ће бити са Сремом и коме ће он припасти: да ли Хрватској или Војводини. То питање решено је одлукама Мајске скупштине² и Хрватског сабора из 1848. године.³ Срем је тада ушао у састав Војводине, која је била дужна да с Хрватском ступи у равноправну државноправну везу. Том компромисном решењу, које је претпостављало савез Троједнице и Војводине, био је склон и бан Јелачић зато што је желео да се нађе на челу уједињених јужнословенских круновина: Хрватске, Далмације, Војводине и Војне крајине.

2 Одређујући територију проглашене Војводине у тачки 3 је речено да њу чине „Срем с Границом, Барања, Бачка с Бечејским Диштриктом и Шајкашким баталионом и Банат с Границом и Диштриктом Кикиндским”. У тачки 4 одређено је да „Политички савез Војводине Српске с Троједном Краљевином Хрватске, Славоније и Далмације на темељу слободе и савршене једнакости признаје, с тим да се условија овога савеза на истом темељу израде и у живот приведу” (Р. Перовић, *Грађа за историју српској њокрејша у Војводини 1818–1849*, Београд 1952, 257, 258).

3 У законском чланку VII Сабора Хрватске, који носи наслов *О савезу војводине српске са троједном краљевином* између осталог је речено да „[...] сабор овај троједне краљевине, по смислу 4. тачке записника србског народног сабора од 1/13. и 3/15. Свиђња т. г., савез троједне краљевине са војводином Србском, из Сриема с границом, Барање, Бачке с бечејским диштриктом и шајкашким баталионом, и Баната с границом и диштриктом кикиндским састојећом, на темељу слободе и савршене једнакости основани, прима, и све жеље народа србског за своје сопствене признаје, чега ради ће их и код приестола њих. Величанства и на сваком мјесту подупирати и у живот увести трудити се. Надаље ће се одредити одбор, који ће по примјеру србског у 5. тачки поменутог записника од србског народног сабора изасланог одбора, устав међусобних одношењах војводине прама троједне краљевине израдити, и сабору овом за одобрење подниети.” (Dr. Bogoslav Šulek, *Naše pravice*, Zagreb 1868, 253, 254).

Питање Срема тиме је привремено било решено на обострано задовољство Срба и Хрвата. Међутим, кад је револуција била угушена и кад се другом половином 1849. године приступило решавању територијалног питања, Срем је постао камен спотицања између двеју нација. Срби су тражили да он буде саставни део Војводине, при чему су истицали над њим пре свега своје национално-етничко, али и историјско право. Хрвати нису били вољни да га препусте Србима, при чему су се позивали на државно и историјско право сматрајући да је Срем саставни део Троједне краљевине. Због таквог стања требало је довести у склад две супротне правне основе, а при томе не повредити ни једну, ни другу страну. Да би се нашло споразумно и по обе стране прихватљиво решење, у Бечу су безуспешно расправљали изабрани представници Срба и Хрвата. Питање је тешко било решити зато што се хрватска делегација није придржавала одлука Мајске скупштине из 1848, које је прихватио и ондашњи Сабор Хрватске, него је тражила да Војводина не буде равноправни државноправни чинилац већ да се сједини с Хрватском, у њу се утопи и с њом постане „једно неразделиво тело” с баном на челу, који би у исто време био и српски војвода. Такве захтеве Хрвата Срби никако нису хтели да прихвате, а њима је својим ауторитетом помогао и министар председник Аустрије, кнез Феликс Шварценберг, који је, полазећи од чињенице да је становништво Срема огромном већином српско, посебно нагласио да предео који у свом саставу не би имао Срем, не би се могао назвати Српском војводином. Због питања припадности Срема односи између Срба и Хрвата били су дубоко поремећени. Ставови Срба о државноправном положају Војводине, о томе коме треба да припадне Срем и да ли хрватски бан у исто време може да буде и српски војвода заступао је тада лист *Позорник*. Он је у свему образлагао гледишта патријарха Јосифа Рајачића и најужег круга вовођанског политичког руководства. Између *Позорника* и хрватских листова, као што су *Славјански јуџ* и *Сидславише цајџунџ* (*Südslavische Zeitung*), па и Гајеве *Народне новине* издио је прави новинарски рат. Разматрајући хрватске захтеве са српског националног и верско-православног становишта, *Позорник* их је енергично одбацио оценивши их као веома опасне.

Износићи становиште патријарха Рајачића и његовог Правитељства, *Позорник* је пребацивао Хрватима, који су тражили да се Војводина с Троједницом сасвим у једно тело споји, да су недоследни зато што су се у исто време залагали за успостављање потпуно самосталне Хрватске када су радили против стварања самосталне Војводине. Образложење *Сидславише цајџунџа* да Срби од самосталне Војводине због бројне премоћи Мађара, Румуна и Немаца неће имати никакве користи и да због тога треба да пристану на спајање са Хрватском, *Позорник* није прихватио. Позивао се на одлуке Мајске скупштине, по чијим одредбама су сви народи Војводине проглашени за равноправне и тврдио је да су се Срби већ тада изјаснили против било чије супремације. Српски лист није крио да се патријарх опире утапању Војводине у Троједницу између осталог баш због тога што зазире од хрватске премоћи над Србима. Као политички и верски поглавар Срба он није имао поверења у хрватског бана, па никако није пристајао на спајање банског и војводског достојан-

ства, као што није хтео да разговара ни о томе да се војвођанска управа пренесе на Банско веће у Загребу. Осим из националних, Рајачић је био против утапања Војводине у Хрватску и из верских разлога. *Позорник* је о томе написао да су напади против Срба као шизматика, који су се догађали у Хрватској, као и напади против православних свештеника и српских учитеља довољни докази да спајањем Војводине са Хрватском не би „никакву срећу нашем народу учинили, јер би то спојено једно тело имало две душе, а гдикојем је слабачком телу и једна замашна душа доста“. Поред других, и из верских разлога патријарх Рајачић и његово Правитељство били су против обједињавања банског и војводског достојанства. Они су сматрали да војвода обавезно мора да буде Србин православне вере између осталог и због тога што би хрватски бан, у случају да постане и српски војвода, увек више пажње поклањао Хрватској и њеним интересима него Војводини.⁴

На завршетку полемике о самосталности или спајању Војводине с Троједницом, и о припадности Срема, која је показала да у ставовима хрватског и српског политичког руководства има много више разлика него сличности, *Позорник*, који је признавао да о сваком догађају пише „све онако, како иде у рачун Правитељству“, да брани све што учини Правитељство, да разлаже његову јавну вољу, тј. да је његов званичан орган, поручио је Хрватима: „Останимо браћа, као што и јесмо, али сваки у својој кућици, у својој, макар и малој оградници, тек нека се зна међа, нека се зна који је наш, а који је ваш плот и проштац.“ Залажући се за добросуседске, пријатељске и братске односе и држећи се при томе пословице „Слогом мале ствари расту, неслогом се велике руше“, *Позорник* је овим речима завршио расправу са хрватским листовима: „Тешко је сада за годину дана оно одрешити, што су векови завезали, тешко је тај завежљај тако фришко одрешити, који је столећима смрзнуо и очеличио се. Томе дакле треба времена, још много и премного година.“⁵ Кад је убрзо после ове поруке *Позорника* цар Фрања Јосиф обзнанио патент од 18. новембра 1849, којим је прогласио Војводство Србију и Тамишки Банат и у његов састав уклопио Срем, привремено су обустављене све дотадашње хрватско-српске расправе око припадности те области.

У тренуцима када се ближио крај режиму Баховог апсолутизма, кад је било очигледно да ће се догодити политичке промене у Аустрији, питање Срема и његове припадности покренуо је ђаковачки бискуп Јосип Јурај Штросмајер. Водећи рачуна о сваком кутку земље на који је Хрватска претендовала на темељу историјског права, бискуп се двома промеморијама обратио аустријском министру–председнику грофу Јохану Рехбергу са жељом да благовремено издејствује најповољнија државноправна и политичка решења за Хрватску у предстојећим променама које су очекиване у Аустрији. Прву промеморију упутио је Рехбергу 10. новембра а другу 21. децембра 1860. године. Како је припадност Срема била у неодојивој вези с будућим положајем Војводства Србије, бискуп је о том питању изнео своје становиште грофу Рехбергу у обема промемо-

4 Василије Ђ. Крстић, *Историја српске штићамје у Угарској (1791–1914)*, Београд 2003, 100, 101.

5 *Позорник Војводине Србије*, 1849, 65.

ријама. Међутим, уочљиве су јасне и немале разлике између онога шта је написао о Србима у Војводини у првој а шта у другој промеморији. У оној од 10. новембра о националном развоју Срба у Војводини и њиховој засебној територији имао је благонаклоније и умереније држање него у промеморији од 21. децембра. У обема промеморијама истицао је историјско право Хрватске над Сремом. Међутим, у новембру се залагао за укидање Војводине. Тада је стајао на становишту српских привилегија и ондашњих захтева Срба да о питању Војводине и обезбеђењу свог националног бића расправљају и донесу одлуке на својој посебној скупштини. Попут Срба и он је тада био одлучно против тога да се Војводина припоји Угарској.⁶ Позивајући се на историјско право Хрватске на Срем, који је у време Бахова апсолутизма (1849–1860) био у саставу Војводства, и имајући у виду сличне одлуке Сабора Хрватске и Мајске скупштине из 1848. о државноправном односу Троједнице и Војводине, бискуп се залагао за припајање Војводине Троједној краљевини, што би, по његовој оцени, задовољило и Хрвате и Србе. У сваком случају, Штросмајер је, обраћајући се грофу Рехбергу 10. новембра 1860, водио рачуна о томе да Хрвати, „при новом стању ствари“ не претрпе „губитак једног дела своје територије“, тј. да поново не остану без Срема. Чак и у том случају ако се Србима не дозволи да се на посебној својој скупштини изјасне било за прикључење Војводине Угарској, било Хрватској, истицао је бискуп, морало би се „јасно казати да се Срем мора вратити под банску јурисдикцију, пошто је од ње био одвојен само под претпоставком чије је испуњење правно неприхватљиво“. Тако и у том смислу писао је Штросмајер о Војводини пре но што је постало очигледно да ће Беч под притиском мађарских захтева укинути Војводину.⁷

Када је у децембру 1860. свима боље упућеним политичарима било јасно да ће Војводство бити укинута и да је само питање дана када ће о њеној судбини бити донета коначна одлука, бискуп је у својој другој промеморији од 21. децембра у неким битним питањима изменио ранија становишта. Српске привилегије и право Срба на посебну територију, о чему је раније писао мање-више повољно, не само да више није помињао него је изричито нагласио да је мисао о постојању Војводине као самосталне територијелне и аутономне јединице незрела и неизводљива. Доследно томе, сматрао је да Војводину треба укинути а њену територију припојити тесном везом или Хрватској или Угарској. Разумљиво, био је против тога да се она спаја с Угарском, и то превасходно због Срема и изузетног војно-стратегичког положаја и значаја Петроварадинске регименте и Петроварадинске тврђаве. О томе је написао да Хрвати не могу дозволити да им се одузме Срем с Петроварадинском региментом и с Петроварадинском тврђавом између осталог и зато што она временом може да буде предата у непријатељске руке. „То је животно питање за Хрватску, да Петроварадинска тврђава,

⁶ У том смислу изјаснио се Штросмајер и у једној од седница Проширеног царевинског већа. (Сепелић М., Павић М., *J. J. Strossmayer, biskup bosansko-djakovački i sriemski, god. 1850–1900*, Zagreb, 1900–1904, 438, 439).

⁷ Види о томе: Vasilije Krestić, *Koncepcije Josipa Jurja Štrosmajera o istočnom pitanju. Biskupova prepiska sa austrijskim ministrom-predsednikom Rehbergom*, Istraživanja, knj. V, Novi Sad 1976,

која с једне стране влада Бачком и Банатом, али с друге чини кључну тачку за Славонију и Хрватску, остане у хрватским рукама“, нагласио је бискуп. Имајући у виду Источно питање и улогу коју је Војна граница у њему требало да одигра, Штросмајер је упозорио грофа Рехберга да би изузимањем Срема из Хрватске и одвајањем Петроварадинске регименте од осталог дела Границе Хрватска знатно ослабила а био би нарушен иначе ванредан стратегијски положај читаве Војне границе. Да се то не би догодило, да би Војна граница и Хрватска могле да одговоре свом позиву у источном питању, било би, по Штросмајеровом схватању, најбоље читаву територију Војводине ставити у уску државноправну везу са Хрватском и тиме се лишити свих брига о њеном стратегијском положају.⁸

Коначну одлуку о судбини Војводине после слома Баховог апсолутизма донео је владар својим декретом од 27. децембра 1860. Тим царским актом Војводина је била укинута. Највећи део њене територије припојен је Угарској, осим Срема, који је постао саставни део Хрватске. Цепалући територију Војводине додељивањем једног њеног дела Угарској а другог Хрватској односи између Хрвата и Срба из основа су били поремећени. Питањем припадности Срема Беч је успео да између њих убаци јабуку раздора, па су они, не налазећи правог кривца, почели узајамно да се оптужују и све више да се свађају и мрзе. Међусобни односи још више су се погоршали после Благовештенског сабора и Сабора Хрватске из 1861. године. Срби су тада тражили да у састав нове територије Војводине, коју су намеравали да оснују, уђе и Срем. Они су предлагали да њихова Војводина буде аутономна област и да чини саставни део Угарске и Хрватске, да Бачка и Банат у највишој инстанци буду подређени Угарској, а Срем Хрватској.⁹ Међутим, само мали део хрватских политичара био је готов да удовољи захтеву Срба. Већина је то одбијала, па су због спора око Срема вођене нове ватрене новинске и друге полемике, било је узајамних пребацивања и оптуживања.¹⁰

Колико је питање припадности Срема утицало на односе Срба и Хрвата најбоље показују речи великог жупана Сремске жупаније Светозара Кушевића упућене фебруара 1863. великом жупану Загребачке жупаније,

8 *Истио*, 417, 418. Кад имамо у виду овакав Штросмајеров став о Срему и Војводини, не могу се прихватити оцене изречене у хрватској историографији да укидање Војводине и припајање Сремске жупаније Троједници није уследило на захтев Хрватске (Ј. Šidak, М. Gross, I. Karaman, D. Šepić, *Povijest hrvatskog naroda g. 1860–1914*, Zagreb 1968, 19).

9 О томе види: Јован Ђорђевић, *Радња Благовештенског сабора народа србског у Сремским Карловцима 1861*, Нови Сад 1861, 132–138.

10 Посебне расправе о Срему и његовој припадности вођене су између новосадског *Србског дневника* и загребачког *Позора*. У том хрватском листу, који је заступао интересе Штросмајерове Народне странке, огласио се и историчар Фрањо Рачки. У неколико наставака, под насловом „Срием и Хрвати“ (*Позор*, 1861, бр.133–136, 137), он је припадност Срема Хрватској образлагао са становишта историјског и државног права. О свему томе види и брошуру: „Die serbische Wojwodenschaftsfrage vom kroatisch-slavonischen Standpunkte betrachtet vom X. Y. Z.“, Wien 1863.

Кад су због припадности Срема започеле расправе између Хрвата и Срба, новосадски лист *Србодран* доследно је радио на изглађивању несугласица. Сматрао је да међусобне расправе о томе шта је српско а шта хрватско треба оставити по страни, а сву пажњу посветити подизању општег културног нивоа народа и акцији ослобођења јужнословенских области које су се налазиле под влашћу Турака.

познатом историчару, Ивану Кукуљевићу Сакцинском. Између осталог, Кушевић је тада написао: „[...] Што се пако Сриема тиче, ту ви [Хрвати – В. К.] наводите хисторична дата, но увиерен буди да таквих имаду и Серби довољно, да је у Сриему била деспотовина сербска, да су овдје сербког народа и народње и церковне светиње, које никаква сила овог свиета не може учинити да их нејма, нити ће итко икада доказати, да је у Сриему живећи народ порекла хорватског и да је језик ког овај говори хорватски, и да ће се по тому и само на тому темељу са запостављањем сербског живља и имена овде основати држава хорватска, – брате то хтиети значило би раздражење до скрајности тиерати, пак на последку сам себе упропастити, – но ја с мога вида држим да то ни потребно није, јер ако се тамо код вас доиста држи, да су Хорвати и Серби два брата близанца, и ако је као што Вебер [Адолфо Ткалчевић – В. К.]¹¹ каже један језик истоветни којим обоица говоре, онда је питање зашто хоће један над другима да превалира, није ли и за једног и другог корисно, штогод који у свом кругу добра и народњу циел учини, неће ли се развитком Сербства окриепити Херватство, неби ли мудро и пробитачно било Сербство своје користи ради свом могућом силом подкрепљивати, пак ако је потрибно тој намиери коју и жртву подниети? Или је можда пробитачније да учињено међусобно завјештање од 1848. у мержњу се преобрати, да Сербству се развитак предупреди, да у Хорватској сербски се живаљ сасвим удуши, да тако звана Троједна краљевина у данашњем стању остане позивајући се непрестано на своја хисторична и виртуална права? Јесу ли хисторична права свију народа вишје вриедна него сербска, јесу ли Сабори хорватски од 1848. и 1861. више уставни него Сабори сербски од 1848. и 1861? Је ли Хорвати држе, да је право да се обећања и дипломе сербског народа пак и кржаве заслуге не признаду? Ово су све питања која је по мом мњењу требало добро прегрунтати прије него се је онако безобзирно на Срием ударило, јер могло би се догодити да се и неотице са собственим оруђем смертносна рана Хорватима нанесе, од оних који нигда драговољно допустити неће ни да се Хорватштина ни Сербство развија и напредује? [...]”¹²

Ватрене новинске полемике, узајамна пребацивања и оптуживања због Срема и његове припадности трајали су више година, али су протеком времена расправе утихнуле због обостраних потреба за сложним радом и заједничким националнополитичким иступима. Питање припадности Срема, осим у рејим, изузетним приликама,¹³ није потезано све до распада Аустроугарске 1918, јер до тада није било територијалних промена које би се тичале Хрватске. Међутим, занимљиво је и заслужује да буде поменуто да је Стјепан Радић већ 1900. године изјавио да је Војводина „посебна историјска земља”, а да се Хрватска простире

¹¹ Каноник који се бавио изучавањем језика. Заступао је становиште чистоће хрватског језика према традиционалној, класичној граматици.

¹² Василије Ђ. Крестић, *Грађа о Србима у Хрватској и Славонији (1848–1914)*, књ. 1, Београд 1995, 110–114.

¹³ Тако, вероватно на подстицај Бењамина Калаја, који је желео да завади Хрвате и Србе, концем зиме 1871. вођене су расправе у хрватској и српској штампи о томе да ли су Срем и одређени делови Војне границе српске или хрватске земље. О томе види: *Народ* 1871, 21; *Zatočnik* 1871, 59; *Панчевац* 1871, 21.

до Земуна.¹⁴ Такав став Радић је заступао и када је створена заједничка држава. Још отворенији у заступању мишљења да је Срем хрватски био је Јосип Предавец, припадник Радићеве странке. Он је изјавио да у Срему живи 46% Срба, 28% Немаца и Мађара и 26% Хрвата, али да је то „стара и непријепорна дједовина Хрвата, и дио хрватске домовине”, у којој су „Срби баш као и други досељеници”.¹⁵ Пишући о искључивом хрватском праву на разне покрајине Радић је 1905. у *Хрвајској мисли* нагласио да „Срием има остати хрватски или постати угарски“, али да никако не може да буде српски.¹⁶

Кад је 1918. створена заједничка држава, вођене су многе изнурујуће хрватско-српске државноправне расправе и било је сучељавања у којима је хрватска страна упорно истицала своје државно и историјско право на Срем. Хрвати су непрестано уцењивали Србе захтевом да њихово одрицање од Срема и његово укључивање у Војводину буде условљено њеном аутономијом. С тим у вези и због тог питања Хрвати су били против унитаризма и централизма па су захтевали да се уважавају историјске, националне и друге посебности у федеративно уређеној држави у којој би постојале и аутономне области.¹⁷ У складу с таквим ставовима, Војводина, али без Срема, према нацртима Народног и Југословенског клуба, који су у Привременом народном представништву окупили више хрватских и словеначких странака требало је да буде једна од шест федералних јединица.¹⁸

Радићева србофобичност, испољена у време када су сазрели услови за стварање Хрватско-српске коалиције, била је само наговештај касније политике тог хрватског првака и његових следбеника која се тицала хрватских територијалних претензија и намера да на рачун српских етничких простора створе колико је могуће већу Хрватску. Само тако може се схватити Радићева писана понуда, када се налазио у бекству, ван земље, дата једном Енглезу 1923. године, у којој је изнео „захтеве Хрвата према Србима“. Том понудом Радић је тражио „потпуну независност Хрватске (Хрватске, Славоније и Далмације) у *конфедерацији* са Србијом, на бази Антанте путем уговора који би дао Словеначкој, Босни и Херцеговини, Бачкој, Банату, Црној Гори и Македонији слободан избор, да плебисцитом одлуче желе ли остати везани за милитаристичку и централистичку Србију или ући у *федерацију* са мирољубивом и неутралном Хрватском”.¹⁹ У приближно исто време кад је Радић доставио писану понуду анонимном Енглезу, опет ради Енглеза (Бакстона и Еванса)²⁰, из Лондона

14 Ђ. Станковић, *Никола Пашић и Хрвајци*, Београд 1995, 17.

15 *Истио*, 65.

16 *Hrvatska misao*, 4/IV 1905, стр. 181,182.

17 Мира Радојевић, *Српско-хрвајски сјор око Војводине 1918–1941*, Историја 20. века, бр. 2, Београд 1996, 40–42.

18 *Истио*, 43; С. Јовановић, *Устави Народној клуби*, Сабрана дела Слободана Јовановића, књ. 11, Београд 1991, 393–398.

19 Ђ. Станковић, *Пашић и Хрвајци (1918–1923)*, Београд 1995, 310.

20 Бакстон и Еванс су посетили Хрватску при повратку из Софије.

се 23. септембра 1923. обратио Председништву Хрватске републиканске сељачке странке од које је тражио да изради *Земљовид Хрвајска и Хрвајши*. Тај *Земљовид*, по налогу Радића, морао би да буде израђен „тако, да буде означена посебном границом Хрватска (Хрватска, Славонија, Далмација) с Међумурјем, Прекомурјем, с Крком и Каством. Друго, исто тако посебном границом све земље А[устро] У[гарске] а у њима и граница Босне и Херц[еговине], те граница Б. Б. Б. (Бачка, Банат, Барања); напослетку граница Црне Горе и Македоније”. Дајући упутства како треба да изгледа *Земљовид*, Радић је написао: „На подручју од Суботице до Јадрана треба све котаре с више од 50% Хрвата (у Босни се муслимански и католички) Хрв[ати] рачунају наравски заједно) модрим потезима, а православни црвеним и то овако: најгушћи су потези, гдје има Хрвата преко 90%; онда преко 75%; хоће ли рисач, може и даље. Тумач на карти нека буде францески или још боље енглески.“²¹

Никакве сумње нема да је Радић обраћањем Енглезима и изградом *Земљовида* желео да интернационализује хрватско питање. Писаним поднеском којим је то учинио хтео је да оцрни Србију, да је представи као милитаристичку и централистичку, као земљу у којој нема демократских права и слобода, с којом демократска, слободољубива и мирољубива Хрватска не може да се споразуме и с њом живи у једној државној заједници. Представивши Србију као неподесну и неспособну да око себе држи на окупу све наведене покрајине, понудио је Хрватску као средишњу тачку око које се на федеративном принципу могу сабрати Словенија, Босна и Херцеговина, Бачка, Банат, Црна Гора и Македонија. Био је то јасан покушај да се сруши Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, а да се зачне стварање давно сањане велике Хрватске „не од Драве до мора, него од салцбургтирол[ских] алпах до Косова и Албаније”, о којој је у своје време маштао и о њој писао један од твораца Странке права и великохрватски идеолог Еуген Кватерник.²² Да је овај закључак заснован на поуздано утемељеним доказима, потврђује и сведочење британског посланика у Београду који је уочио да се у свести „пан Хрвата” налази визија једне „моћне покрајине” са центром у Загребу, која би се састојала из Хрватске, Славоније, Далмације, доброг дела Босне и Херцеговине, Барање и дела Бачке.²³

У великохрватским настојањима Радић се није либио тога да фалсификује чињенице. Већ поменути *Земљовид Хрвајска и Хрвајши*, начином на који је имао да буде „нарисан”, требало је да убеди странце да у обухваћеним областима претежним бројем живе Хрвати. Служећи се неистинама, он је 22. јула 1922. године дао изјаву лондонском листу *Daily News* тврдећи да су у областима Бачке, Барање и Баната, за које је рекао да их „неразумно и нелогично називају Војводином”, „Срби према

21 Оригинал овог писма налазио се у поседу покојног др Александра Влашкалина. Његовом љубазношћу ја поседујем копију.

22 Писмо Еугена Кватерника Миховилу Павлиновићу од 22. јуна 1869. види код: Palavršić Ante, Zelić Benedikta, *Korespondencija Mihovila Pavlinovića*, Split 1962, 121, 122.

23 Živko Avramovski, *Britanci o Kraljevini Jugoslaviji: godišnji izveštaji Britanskog poslanstva u Beogradu 1921–1938*, knj. prva (1921–1930), Beograd–Zagreb 1986, 44; Софија Божић, *Срби у Хрвајској 1918–1929*, Београд 2008, 45.

Хрватима у посве незнатној мањини“ (!), да се тим областима не сме управљати као чисто српским земљама, „већ се у њима мора спровести плебисцит под надзором Лиге народа, с једним питањем: „Србија – Београд или Хрватска – Загреб.“²⁴

И приликом прављења скица за нови програм странке из 1925. године Радић је испољио претензије према Бачкој. Био је спреман да пристане на извесне измене границе у источном Срему под условом да Хрватска добије „одштету“ у Бачкој. При томе била би извршена и коректура босанске границе тако што би Хрватској била припојена Босанска Посавина. По том плану, Бока би била издвојена из састава Хрватске, али би јој, за узврат, били придодати делови Херцеговине.²⁵

Својатање Срема и других делова Војводине било је пропраћено и конкретним политичким акцијама Хрватске републиканске сељачке странке, која је „настојала да прошири мрежу својих организација и задобије присталице“ међу тамошњим становницима. Током лета 1922. године Радић је изјавио да ће на будућим скупштинским изборима ХРСС (Хрватске републиканске сељачке странке) у Војводини добити највећи број посланика, зато што Хрвати у њој имају већину и „осећају једно са Загребом, као срцем хрватства“. И Влатко Мачек се 1924. године надао да ће за ХРСС поред Хрвата гласати и Мађари, Немци, Румуни, Словаци и Русини, па чак и Срби републиканци.²⁶

Историчар М. Радојевић закључила је да је Радић у својим често противречним изјавама о Војводини био „углавном доследан, одржавајући сталну хрватску заинтересованост за њен положај, неодступање од тврдње да је Срем део Хрватске и захтев да преостала територија покрајине плебисцитом одлучи о својој судбини. Идеја о плебисциту у Војводини више је пута истицана, али је уз њу, као могуће и за Хрвате врло прихватљиво решење, постављен и захтев да северна покрајина буде једна од неколико равноправних државних јединица.“²⁷

Наследник С. Радића, Влатко Мачек, доследно је наставио да води великохрватску политику свог претходника. Још за живота С. Радића он је у једном говору из 1923. године истакао да се „идеја хрватска проширила [...] од Муре до Црне Горе, од Јадранског мора до Земуна“, да се Хрватској Далмацији, „која је кроз вијекове желела да се сложи са својом сестром банском Хрватском“ придружила и Босна.²⁸

У аудијенцији код краља Александра, обављеној 4. и 5. јануара 1929, уочи проглашења диктатуре, Мачек је у дискусији с краљем о преуре-

24 Б. Петрановић – М. Зечевић, *Југославија 1918–1984*, Збирка докумената, Београд 1985, 222; Zvonimir Kulundžić, *Stjepan Radić i njegov republikanski ustav*, Zagreb 1988, 177.

25 „Zabilješka Marije Radić“, Zagreb, 23. III 1925. Dr Bogdan Krizman, *Korespondencija Stjepana Radića 1919–1929*, 2, Zagreb 1973, 604–605.

26 М. Радојевић, *и. г.*, 44.

27 *Исцјо*, 45.

28 Dr Vožidar Murgić, *Dr Vladko Maček – vođa Hrvata*, Zagreb s. d., 34. Имајући у виду овакве захтеве Мачека, С. Божић је с разлогом истакла да се тако одређене границе Велике Хрватске нису ни по чему разликовале од граница означених на првом хрватском католичком конгресу одржаном у Загребу 1900. године (С. Божић, *и. г.*, 49).

ђењу државе као „хрватски простор који је требало да чини хрватску јединицу у оквиру будуће прекомпоноване Југославије, означио [...] територију од Земуна до Котора”.²⁹ У својим мемоарима Иван Мештровић забележио је да му је с тим у вези краљ Александар испричао да је Мачек за хрватску јединицу тражио „цијелу Троједницу с Боком Которском, те Сријем с Земунотом“, па је нагласио да му то ни у сну не би прихватио.³⁰ Нешто слично Мачек је наговестио већ на састанку првака СДС у Загребу 21. децембра 1928, када је, предлажући успостављање од пет до седам покрајина у држави, сугерисао поделу Војводине и Босне и Херцеговине између Србије и Хрватске [...].³¹

Попут Радића, и Мачек се залагао за неку врсту плебисцита све с намером да се Југославија подели на два дела, до Дрине и преко Дрине. У фебруару 1932, у писму Ситону Вотсону залагао се за ново државно уређење, за то да Србија Хрватској и Црној Гори призна „њихов насиљем и преваром отети државно-правни суверенитет” а становницима Војводине, као и Босне и Херцеговине омогући да се плебисцитом одлучи о формирању својих самосталних јединица или прикључењу – у целини или делимично – Србији, Хрватској или Црној Гори.³² Загребачком резолуцијом, познатом као Загребачке пунктације, коју су 7. новембра 1932. потписале Хрватска сељачка и Самостална демократска странка, оштро је осуђена „србијанска хегемонија“, која се „наметнула Хрватској и свим нашим земљама уопће с ове стране Дрине, Саве и Дунава”. Четвртом тачком Резолуције захтевано је да се из поменутих делова земље „уклони свака власт” и уплив „србијанске хегемоније”, чиме је Србија имала да буде одвојена од тзв. пречанских крајева, тј. од територија које су биле настањене Србима у Босни и Херцеговини, Војводини и Хрватској.³³ И Анте Трумбић био је сагласан с Мачеком да је Србија „колективно одговорна” за хегемонију, па је још пре доношења Загребачке резолуције тражио да сви Срби из Србије напусте „пречанске” крајеве. Сматрао је да је то први и незаобилазни услов за почетак српско-хрватских преговора о преуређењу државе. И касније Трумбић је често говорио о „санитарној линији” на рекама Дрина, Сава и Дунав и уклањању Србијанаца из „пречанских крајева”.³⁴ Кад се 1934. године Мачек налазио у затвору, прваци Хрватске сељачке странке Јурај Крњевић и Аугуст Кошутић саветовали су га да у случају ослобођења и аудијенције код краља као хрватску територију наведе Хрватску, Славонију и Далмацију а од територије Војводине да затражи простор омеђен Суботицом, Сомбором, Бачком Паланком и Илоком.³⁵ По речима Ситона Вотсона,

29 S. Pribičević, *Diktatura kralja Aleksandra*, Beograd 1953, 85.

30 I. Meštrović, *Uspomene na političke ljude i događaje*, Buenos Aires 1961, 188.

31 С. Божић, *и. г.*, 48, 49.

32 Петрановић–Зечевић, *и. г.*, 318–321; R. W. Seton Watson *i Jugosloveni, Korespondencija 1906–1941*, knj. II, Zagreb–London 1976, 218–220; M. Radojević, p. d. 49.

33 М. Радојевић, *и. г.*, 50.

34 *Исџо*; Lj. Boban, *Prilozi za biografiju Ante Trumbića u vrijeme šestojanuarskog režima (1929–35)*, Historijski zbornik, br. 1–4, 1968–69, 41.

35 Lj. Boban, *Maček i politika HSS 1928–1941*, knj. I, Zagreb 1974, 128; M. Радојевић, *и. г.*, 51.

за разлику од екстремних Хрвата, Мачек није тражио да се Војводина уједини с Хрватском, већ се задовољавао тиме да она добије аутономију. „Био је спреман да прихвати одлуку њеног становништва, донету било којим начином ,слободног гласовања, чак и ако се изјасни за прикључење Србији” али никако није хтео да се одрекне Срема у корист Срба.³⁶

Подробније податке о опсегу „хрватских земаља” налазимо у једном недатираном нацрту устава Хрватске сељачке странке у којем је држава подељена на Краљевину Србију, Краљевину Хрватску и Краљевину Славонију. По том нацрту, Хрватску краљевину чинили су Троједна краљевина Далмација, Хрватска и Славонија, већи део Босне и Херцеговине и делови Дравске и Дунавске бановине, тј. делови Барање и Бачке са срезовима Дарда, Суботица, Бачка Топола, Сомбор, Апатин, Оџаци и Бачка Паланка, „у којима живе Буњевачко-Шокачки Хрвати”.³⁷

С намером да се домогне Војводине, или неких њених делова, Хрватска сељачка странка је на њеној територији непрестано имала широко развијене политичке активности. У једном разговору, који је водио с изаслаником Анте Павелића, Мачек је изјавио да ће Србија, ако Београд не усвоји хрватске захтеве, бити „опкољена” па је као пример навео потпуно „освајање” Војводине. Мачек је изјавио да сада радимо на томе „да и остале крајеве идејно и политички путем *Слоје* освојимо”. У прогласу упућеном „Браћи сељацима у Војводини без разлике народности и вере, који је објављен 15. маја 1936, наглашено је да је Србија наметнула хегемонију „Хрватима, пречанским Србима и свима осталим народима Југославије”.³⁸ Никакве сумње нема да се таквим оценама отворено ишло на подвајање Срба из Војводине са Србима из Србије с намером да се Војводина као посебна аутономна јединица што више одвоји од Србије, а ослони на Хрватску. То потврђују и ставови Јосипа Смодлаке који је написао да би „Аутономна Војводина са својим напредним и просвијећеним српским елементом била драгоцену копчу између наших западних и источних крајева, и могла би да игра веома корисну улогу у демократски преуређеној Југославији.”³⁹ Хрватски политичари тврдили су да је Војводина „по менталитету свога славенског пучанства различита од Србијанаца” и да је „и историјски и по традицији увек била, пречански крај са којим се више саживјела него са Србијом”. Осим тога, у посезању за Војводином рачунали су на подршку Немаца и Мађара и на прохрватски опредељене Буњевце и Шокеце у Бачкој.⁴⁰ Проф. М. Радојевић веома добро је оценила да би одвајањем „северне покрајине од Србије однос снага између Срба и Хрвата био коренито измењен, а Војводина у федерално преуређеној држави [за коју су се залагали Хрвати – В. К.] само привидно равноправна другим јединицама. Превагом својих римокатоличких становника брзо би, очевидно је, потпала под утицај Загреба, остварујући идеју окупљања бивших аустро-угарских покраји-

36 М. Радојевић, *и. г.* 52, 53.

37 *Истио*.

38 *Истио*, 54.

39 *Истио*.

40 *Истио*, 56.

на око Хрватске”. У многим питањима разједињене, српске политичке странке биле су јединствене у одбијању хрватских захтева да Војводина унутар Југославије буде посебна јединица.⁴¹

По једној Мачековој изјави из 1936. године свака покрајина: „Војводина, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Македонија, па и Далмација, могле би да се одреде како оне хоће, односно, како одлуче посланици дотичних покрајина, који би били изабрани на изборима за конституанту. Другим речима: ако Војводина хоће са Србијом – добро, ако хоће посебан положај у Србији, добро је и то. А ако хоће *изван ње, добро је*, ако хоће *са Хрватском заједно* или посебно опет добро [...]”⁴² Имајући у виду такве ставове Мачека о преуређењу Југославије, његов следбеник из Војводине Дуда Бошковић сматрао је да Хрвати „сада више не желе” себи да припоје целу Војводину, већ само Срем до Земуна.⁴³

О Мачековим територијалним захтевима оставио је забелешку Јован Јовановић Пижон, шеф Земљорадничке странке, којем се поверио кнез Павле Карађорђевић. У једном сусрету између кнеза и Мачека, који се догодио пре споразума Цветковић–Мачек, на питање кнеза „Шта је за Вас Хрватска?”, Мачек је одговорио: „То су Приморска и Савска бановина”. При другом сусрету Мачек је тражио Дубровник, а потом Врбаску бановину, с 90 посто српског становништва. У трећем разговору апетити су му порасли, па је захтевао Срем до Илока, Брчко с околином, Бијељину, Травник, Фојницу и Херцеговину.⁴⁴ Заступајући Мачекове великохрватске апетите према Војводини у време преговора о споразуму Цветковић–Мачек, Већеслав Вилдер је децидирано изнео гледиште шефа Хрватске сељачке странке нагласивши да „или Војводина са преостатком Срема чини посебну јединицу, или се Војводина дијели између Хрватске и Србије, линијом Суботица – Илок”.⁴⁵ Мађарски политички првак, новосадски адвокат, Иван Нађ добро је уочио да Мачек жели да подели Војводину и Суботицу с околином припоји Хрватској бановини.⁴⁶ Будно пратећи настојања Хрвата у њиховом настојању да се домогну што већих делова Војводине, Акциони одбор Срба у Суботици већ је 19. априла 1939. упозорио министра просвете С. Ћирића „да се у хрватским круговима проносе гласови како ће цела Бачка и Барања (линијом Бачка Паланка – Кула – Бачка Топола – Суботица) приликом сређивања државноправних односа између Срба и Хрвата припасти Хрв-

41 *Истио*, 59.

42 Овакве ставове о плебисциту Мачек је заступао већ 1932. У фебруару те године он их је образложио Роберту Виљему Ситону-Вотсону када му је написао да би у новој југословенској држави, која би била уређена на основама федерализма или конфедерализма, Србија, Хрватска, Црна Гора и Словенија стекле суверенитет, а становништву Босне и Херцеговине и Војводине било би омогућено да се плебисцитом изјасни жели ли у целини или делимично да се прикључи Србији, Хрватској или Црној Гори (Ranko Kopčar, *Opozicione partije i autonomija Vojvodine 1929–1941*, Novi Sad 1995, 73, 74).

43 Петрановић – Зечевић, *и. г.* 303.

44 Белешке Јована Јовановића Пиждона, Архив Југославије, Збирка Ј. Јовановића, белешка од 26. III 1939.

45 R. Kopčar, *и. г.*, 325.

46 *Истио*, 338.

атској”⁴⁷ Из изјаве председника среске организације Хрватске сељачке странке у Славонском Броду, адвоката Филипа Марковића, коју је дао 14. маја 1939. на великом политичком скупу, поближе сазнајемо и начин на који су Хрвати намеравали да се домогну Срема. Он је тада рекао да Хрвати хоће само оно што је хрватско, а Србима нека припадне оно што је српско. Потом је рекао: „За Босну смо хтјели да је цијепамо, да не буде Спахо више камен смутње. За Сријем смо одлучили плебисцитом, јер знамо да би тамо изгубили Срби, јер се Швабе и Мађари који тамо живе боје да их даље не упропашћују. Војводина би такођер гласовала за Загреб, јер је то житница која данас нема круха. Хрватски народ има сада ријеч, а на њима је – на Београду – да кажу хоће ли или неће споразум. Ако га неће, ми ћемо га сами тражити било код Мусолинија, Хитлера или Рузвелта. Хоћемо самосталну Хрватску.”⁴⁸

Споразумом Цветковић–Мачек, склопљеним августа 1939, новоствореној Бановини Хрватској припојени су делови западне Босне, који су припадали Врбаској бановини, али су јој додељени и делови западног Срема са Шидом и Илоком. Захватањем тих територија јасно су испољене великохрватске намере како према територији Војводине тако и Босне и Херцеговине.⁴⁹ Међутим, Хрвати се нису зауставили на оном што су добили споразумом Цветковић–Мачек. Само неколико дана по обзнањивању споразума Хрватски национални покрет, иза којег је, по свему судећи, стајало вођство ХСС-а, посебном окружницом обавестило је своје присталице о томе у ком правцу ће се даље кретати хрватска политика. У тој окружници отворено је речено да је главни циљ Хрватске да сруши Југославију. Наглашено је да се приликом распада државе Хрватска неће задовољити добијеном Бановином, већ ће тежити „повјесним и етничким границама”. Окружницом су позвани Хрвати покличем који је гласио: „Напријед сви за Слободну и Независну Хрватску.”⁵⁰

Сутрадан по објављивању окружнице, 29. августа, Мачек је изјавио пред Хрватским народним заступством да је његов споразум с Цветковићем „за сада један дјеломичан споразум” у којем је доста спорних, нарочито територијалних питања остављено за касније. Тим споразумом, нагласио је Мачек, „није питање хрватског територија ријешено дефинитивно, јер смо ставили у Споразум нарочиту клаузулу да ће се дефинитивни опсег Бановине Хрватске установити кад се буде преуређивала читава државна заједница. А то је посве наравно. Јер посве другачије ће изгледати дотични териториј Бановине Хрватске, буде ли у ново преуређеној државној заједници рецимо и аутономна Војводина или не буде, друкчије буде ли и аутономна Босна или не буде, итд...”⁵¹ После јасно означеног политичког смера изнетог у окружници и Мачекових изјава „у хрватској политичкој јавности су се учестало и све отвореније почеле истицати

47 *Истио*, 347.

48 *Истио*, 348.

49 Види карту Бановине Хрватске од Златка Шпољара.

50 Б. Петановић – М. Зечевић, *и. г.*, 360.

51 R. Končar, *и. г.*, 328.

претензије на Срем (до Земуна) и половину Бачке⁵² *Хрвајтски дневник*, који је износио ставове хрватског руководства, писао је да ће Хрватска „бити онако велика, како је велику хоће народ” и да „нитко неће бити присиљен да улази у Хрватску, али се такође никоме не смије бранити да Босну, Бачку и Барању, гдје ће тамошњи народ требати питати и послушати његово мишљење о томе камо жели ићи [...]”⁵³ *Сријемски Хрвајт* је сматрао да би било најбоље да се и народ Војводине изјасни који њени крајеви ће припасти Загребу а који Београду. Слично становиште *Сријемском Хрвајту* о припадност Војводине имале су и *Субојичке новине* попа Блашка Рајића. Оне су тврдиле да су Бачка, Барања и Банат заједничка тековина Срба и Хрвата и да се стога морају праведно поделити. С тим у вези написале су: „Тражимо да буде подјела једнака па нека ми добијемо цијелу Бачку, јер ако би Суботица сама остала, онда би се Суботица оништила, јер не би имала простора за живот; народи у даљој Бачкој у великој већини имају славенска имена, а католици су, дакле, нама припадају, када се поврате славенству, а не Србима.”⁵⁴

Територијални захтеви Хрвата према Војводини образлагани су, кад је у питању Срем, хрватским државним и историјским правом, а кад је реч о осталим њеним пределима, потезано је питање њеног економског исцрпљивања у корист Србије, право војвођанског становништва да самостално одлучује о свом државноправном положају, њен етнички састав, који је, како смо већ видели у случају С. Радића, без сваког стида, кривотворен. При националном пребројавању Хрвати су, како је већ речено, увек рачунали на подршку Немаца и Мађара. Историјско право Србије на Војводину доследно је порицано, али је истицано да је та област била саставни део Хрватског краљевства. Срби, који су будно пратили великохрватска настојања, упозоравали су јавност да се иза свега крију економски интереси, да Хрвати посежу за Војводином зато што је Бановина Хрватска готово у целини пасивна, „па је за њу животно питање да добије богату Бачку и Барању, те да на ове крајеве разреже бановинске прирезе[...]”⁵⁵ Загребачки лист *7 дана* отворено је написао 23. априла 1940. да је „без житородних крајева Баната, источне Хрватске и рударских крајева Босне, отежано решење питања такозваних пасивних крајева”⁵⁶.

У залагању за аутономију Војводине, или за њену поделу између Србије и Хрватске, руководство Хрватске сељачке странке посебну активност развило је међу бачко-барањским Буњевцима и Шокцима. Та етничка скупина, која није била национално издиференцирана, али су је Хрвати својатали, подвојила се, па се група окупљена око сомборског адвоката др Грге Вуковића изјашњавала за аутономију покрајине уз осигурање равноправности Срба и Хрвата. Друга група, чији предводници су били суботички сенатор Јосип Вуковић Ћида, др Миховил Катанец и поп Блашко Рајић, захтевала је да се Барања и део Бачке са Суботицом припоје

52 Ч. Попов – Ј. Попов, *Аутономија Војводине – српско ишћање*, друго допуњено издање, Сремски Карловци 2000, 52.

53 R. Končar, *и. г.*, 339.

54 *Истио*, 351.

55 *Истио*, 349.

56 М. Радојевић, *и. г.*, 65.

Бановини Хрватској. И за једну и за другу групу било је меродавно мишљење В. Мачека.⁵⁷ Истине ради треба рећи да је постојала и групација просрпски и пројугословенски опредељених Буњеваца спремних да се ослоне на Београд. Држећи да су Буњевци и Шокци „чисти Хрвати”, да су „исјечак из хрватског народног стабла”, како је писао *Хрвајски дневник*, руководство Хрватске сељачке странке је у марту 1940. у Суботици припремало велики народни збор Хрвата Бачке и Барање с намером да се после говора Јурја Крњевића, донесе одлука о припајању поменутих области Бановини Хрватској. С циљем да се осујети план Хрвата, српске власти су намеравале да организују контрамитинг. Међутим, у последњем тренутку Влада је отказала одржавање зборова због страха да не дође до проливања крви.⁵⁸

Отказивање збора Хрвата Бачке и Барање наишло је на њихово велико негодовање. У знак солидарности с политиком Загреба која се тицала Војводине, средином априла 1940. делегација Хрвата из Бачке и Барање, коју је предводио Ј. Вуковић Ђидо, посетила је Загреб у којем су је примили бан Иван Шубашић, надбискуп Алојзије Степинац и Мачек. Вођа Хрвата обећао је Хрватима Бачке и Барање да се о њима „неће одлучивати без њихова питања и да хрватски народ у Бановини Хрватској води о њима рачуна”.

Реагујући на посету буњевачко-шокачке делегације Загреду, *Буњевачке новине* написале су да су и Загреб и Београд подједнако „наши” и да су Срби и Хрвати браћа. С тим у вези наглашено је да Буњевци не треба да се стиде „свог честитог имена”, као што треба да знају „да сви наши природни, привредни, економски, саобраћајни, индустријски, национални и речни путеви воде преко Новог Сада ка Београду”. Само у заједници са Србима они на северу Војводине чине националну већину. Новине су подсетиле делегацију на то ко је ослободио Суботицу, па су написале да без „ослободилачке и херојске српске војске” њени чланови не би „без пасоша” путовали на „Буњевачки дан у Загреб”.⁵⁹

С циљем да се домогне Срема и Бачке Хрватска сељачка странка је у тим областима током 1939. и 1940. године била веома активна. Мачек је с истакнутим представницима Хрвата из, како се тада говорило, источних крајева Бановине Хрватске често држао састанке и конферисао. Новембра 1939. у Руми је била основана Хрватска сељачка странка за источни Срем. У Илоку и Шиду образоване су Хрватска сељачка и Хрватска грађанска заштита. Ту су образовани и огранци Сељачке и Господарске слоге, а функционисала је и организација „Земља”, која се бавила досељавањем Хрвата из пасивних предела у Славонију и Срем. Децембра 1940. у Вуковару је почео да излази *Сријемски Хрвај*, гласило Хрватске сељачке странке.⁶⁰ У сваком случају хрватска пропаганда била је снажна и безобзирна, с јасним циљем да се, не бирајући средства, по сваку цену,

⁵⁷ *Истио*.

⁵⁸ *Истио*, 66.

⁵⁹ *Истио*.

⁶⁰ *Истио*, 66, 67.

често се служећи и лажним подацима, домогну Срема и Бачке. Српске политичке странке су безмало биле јединствене у пружању отпора великохрватским настојањима. Оне су добро прозреле хрватске намере и бранећи Војводину упустиле су се у битку која им је наметнута.⁶¹

Како великохрватске претензије које су се тичале Војводине нису реализоване до рата 1941, Хрвати су уз помоћ Хитлера и Мусолинија, како је маја 1939. наговестио функционер Хрватске сељачке странке, адвокат Филип Марковић, делимично остварили своје планове. Павелићевој НДХ припао је читав Срем. Ту територијалну тековину нису хтели да испусте из руку ни хрватски комунисти. Од краја 1942. они су у оквиру Народноослободилачког покрета на све могуће начине покушавали да задрже Срем под својом влашћу. При томе су наилазили на успешан отпор српских комуниста из Војводине. Исто тако, хрватски комунисти улагали су велике напоре приликом расправа о припадности Барање и разграничења Срема да што већи делови тих територија припадну Хрватској.⁶²

Вишедеценијска настојања Хрвата да се домогну Срема, Бачке, Барање, па и Баната притајила су се свршетком Другог светског рата. За великохрватске тежње у то време једноставно није било погодних политичких услова. Међутим, не треба имати илузија о томе да су ранија настојања нестала, да прикривено не живе у душама оних који су задојени великохрватским идејама оца домовине Анте Старчевића, његовог саборца Еугена Кватерника и њихових најбољих следбеника и тумача Иве Пилара и фра Доминика Мандића. Њихова политика заснована на хрватском државном и повјесном праву у најновије време, појавом Фрање Туђмана, оживела је и у теорији и у пракси. Његовим ступањем на политичку сцену ту и тамо избијали су у јавност великохрватски захтеви, и то како они који су се тичали делова Војводине, тако и они који су се односили на хрватске претензије према Босни и Боки Которској.⁶³

Кад је ХДЗ с Туђманом на челу кренуо у акцију ради освајања власти у Хрватској, у свој програмски промотиван наступ уградио је све геостратешке, економске и националнополитичке погледе о Босни и Херцеговини које су за собом оставили Иво Пилар и фра Доминик Мандић. У том промотивном програму о неодвојивости Босне и Херцеговине од Хрватске речено је да се ХДЗ залаже „за господарско, прометно, духовно и цивилизацијско здружење Социјалистичке Републике Хрватске и Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине које творе природну, недељиву, геополитичку цјелину и које су повијесном судбином упућене на заједништво [...]” .⁶⁴

61 О томе види више код М. Радојевић, *и. г.*, 67–72.

62 Како су сва ова питања подробно обрађена у књизи Чедомира и Јелене Попов, коју смо већ цитирали, (види стране: 61–93), на њима се нећемо задржавати.

63 Поводом Туђманових претензија на Боку Которску, за коју је рекао да се тамо још увек вију „туђински барјаци“, види текст Василија Крестића, „Чија је Бока Которска. Повијесничару др Фрањи Туђману – историјско подсећање”, *Полијика*, 27. марта 1992.

64 Dušan Vilić, Boško Todorović, *Razbijanje Jugoslavije 1990–1992*, Beograd 1995, 416.

Писац књиге *Politička sudbina Hrvatske. Geopolitičke i geostrateške karakteristike Hrvatske* (Загреб 1995) Петар Вучић, без устезања, јавно и отворено написао је да је НДХ после капитулације Италије септембра 1943. и поништавања Римских уговора⁶⁵ територијално била сасвим уобличена, да је Хрватска по величини, облику и смештају, по свим геополитичким и геостратешким ознакама остварила свој геополитички и геостратешки идеал. Проблем је био само у томе што је у тој идеалној Хрватској било „превише нехрватског становништва”.⁶⁶ У вези с том констатацијом Петар Вучић је о хрватској усташкој држави, уобличеној септембра 1943, нагласио: „Иако је умногоме остала само неостварени идеал, она је свеједно остала трајним свједоком високог државотворног хтијења и морала усташког револуционарног покрета, који је таквим државотворним нацртом (иако непотпуно оствареним) постао истински баштиник хрватског повијесног државотворног идеала и мисли.”⁶⁷ У тај начин размишљања савршено се уклапа позната изјава Фрање Туђмана да је Независна Држава Хрватска стварно била израз „повијесне и тисућљетне тежње хрватског народа за самосталном државом”.

Те тежње и ти токови, кад је реч о Туђману, исказани су и у његовим јавним иступима. Тако, на пример, у уводном излагању које је одржао на Првом опћем Сабору ХДЗ у Загребу 24. и 25. фебруара 1990, о претензијама Хрвата на Босну и Херцеговину је рекао: „Тај наш захтјев био је израз и наставак само гледишта таквих хрватских политичара прошлога и овога стољећа, какви су били ’отац домовине’ др Анте Старчевић па Миховил Павлиновић, др Анте Трумбић и Стјепан Радић. Они су редом говорили о Босни и Херцеговини са стајалишта њиховог геополитичког јединства и с Хрватском и са Западом, не двојећи о томе што би њихов народ референдумом одлучио гдје му је мјесто.” Судећи по овоме, Туђман се показао као истински следбеник геополитичара Пилара, историчара Мандића и поглавника Павелића.⁶⁸ То потврђује и изјава коју је дао на састанку с представницима хрватског војног врха одржаном 23. августа 1995. у Председничким дворима на Пантовчаку. Тада је јасно, без двоумљења ставио до знања да демографско питање у Хрватској, Босни и Херцеговини и Истри треба решавати помоћу војске, јер, нагласио је, само тако се у тим крајевима може учврстити хрватство. Упозорио је присутне да су баш ради решавања демографског питања створили хрватску Републику Херцег-Босну и ХВО.⁶⁹

Да је велика Хрватска, са читавом Босном и Херцеговином до Дрине, државноправни идеал и мисао водиља Хрвата, доказ је и то што се не тако давно с предикаонице Цркве Рањеног Исуса, усред Загреба, огла-

65 Римски уговори закључени су 27. јануара 1924. између Краљевине СХС и Италије. Њима је Италији био признат суверенитет над Ријеком.

66 P. Vučić, *ib. g.*, 221.

67 *Истио*.

68 *Za Hrvatsku*, Zagreb 1992, 234, 235. Књигу је издало Министарство одбране Републике Хрватске.

69 Ivica Đikić, *Stenogrami o etničkom čišćenju: Feral objavljuje sadržaj tajnog sastanka Tuđmanova štaba nakon „oluje”*, *Feral Tribune*, 5. srpnja 2003.

сио и један свештеник који је у својој проповеди тражио да Хрватска буде „љепша, боља, већа и сретнија”, да тој Хрватској средиште буде Бања Лука, како је то желео поглавник Анте Павелић. Проповедник, доминиканац Вјекослав Ласић изразио је наду да ће се поглавникова жеља остварити утолико пре што је „овај садашњи облик Хрватске мало чудан”.⁷⁰

Фрањо Туђман, Петар Вучић и доминиканац Ласић нису усамљеници и занесењаци. Они у наше време говоре и пишу оно што се и како се у Хрватској о територијалним проблемима размишљало у даљој и ближој прошлости и како се међу приврженицима политике која се заснива на хрватском државном и повијесном праву размишља и данас о будућности државе. Њима се придружио и извесни Радомир Милашић. У књизи *Stvaranje Hrvatske. Analiza nacionalne strategije* (Загреб 1995) тај аутор је написао: „Како је судбина Босне и Херцеговине, односно судбина Хрвата у тој држави неодвојива од Хрватске, тј. Хрватска и Хрвати морају направити све да се она од Хрватске што мање одвоји (јер Хрвати су тамо суверен народ, а то своје право могу одбранити само уз помоћ Републике Хрватске), то ће Хрватска морати стално имати и око и ухо на том за њу тако виталном простору. Простори које су Хрвати у Босни и Херцеговини организовали и обранили и физички су основа хрватског суверенитета у тој држави, као и доказ да се без Хрвата Босна не може стварати.”⁷¹

Илустрације ради навео сам само неке најновије примере великохрватских територијалних претензија према Босни и Херцеговини постављених на темељу хрватског државног и историјског права. Упорним захтевима да Босна и Херцеговина буду саставни делови Хрватске, „како она не би животарила већ живјела”, Хрвати су, по оцени Стјепана Радића, „научили тако мислити да слободне и уједињене Хрватске нема без Босне и Херцеговине”.⁷² Ако су Хрвати тако мислили док су се налазили у оквирима Аустроугарске и Југославије, а овом исказу Радића треба веровати, наведени примери сведоче да старе великохрватске идеје нису нестале, да опстојавају, али да због моменталних неповољних политичких околности нису нападне као што су знале да буду. Оне су се притајиле а могу да оживе оног часа кад им политичке прилике то буду омогућиле.

Дигресију о најновијим хрватским претензијама на Босну и Херцеговину учинио сам зато да бих показао како у том погледу код Хрвата, који политику воде на темељу хрватског државног и историјског права, нема прекида континуитета а има пуно доследности и задивљујуће упорности. Тај континуитет, та доследност и упорност постоје и кад је реч о територијалним претензијама према Војводини. Истина, данас се у том погледу не оглашавају политичари значаја и угледа једног С. Радића или

70 Damir Pilić, *Kako je otac Vjekoslav Lasić u crkvi Ranjenog Isusa u Zagrebu obogotvorio ustaškoga Antu Pavelića*, „Feral Tribune”, 6. сiječnja 1997, у рубрици „Glede i unatoč”.

71 Види стр. 12 поменуте књиге.

72 Stjepan Radić, *Politički spisi*, Zagreb 1971, 289. О великохрватским тежњама према Босни и Херцеговини види: В. Крестић, „Великохрватске идеје” у *Велика Србија. Истине, заблуде, злоујошредбе*, Београд 2003, 243–260.

В. Мачека, али се јављају следбеници њихове политичке мисли, они који би желели да остваре оно што није пошло за руком њиховим великим претходницима. Тако, на пример, о припадности Срема, Бачке и Баната огласио се дипломирани правник Вјекослав Матијевић, председник Хрватског ослободилачког покрета, који је 1929. основао Анте Павелић, пошто је пре тога била укинута Хрватска странка права. У једном интервјуу датом 1993. Матијевић је изјавио да Хрвати морају „бити чврсти и непопустљиви у питању наших граница и заједничким снагама зауставити пријелаз Срба преко Дрине. Јасно ту укључујемо Сријем, Банат, Бачку, Санцак и Боку”. С намером да подвуче то да је Срем хрватски, рекао је „да и данас Земун припада Ђаковачкој бискупији”. Попут Туђмана, и Матијевић је у својству председника Хрватског ослободилачког покрета који је представљен као „аутентични следбеник хрватског државотворног покрета од Дра Анте Старчевића према Др. Анти Павелићу до данас”, посебну пажњу посветио питању припадности Боке. Он је тврдио да Бока не припада Црногорцима и да су је они приграбили, а да отето треба да врате онима чије је она власништво.⁷³

На сасвим другачији начин од Матијевића исказао је хрватске претензије на Срем, Бачку и Барању Анте Секулић. Учинио је то у својим трима књигама о *Хрвајском мјесџојису*.⁷⁴ Најпре је оптужио Србе да су се служили разним средствима (да су вршили честа преустројства стварањем нових срезова, области и бановина, да су се позивали час на етничко, час на историјско, па и „господарско” начело, и да су поменуте пределе попуњавали колонизованим Србима) с намером да Срем, Бачку и Барању потчине својој власти, упркос томе што те области, по „подацима из исправа краљева, црквених поглавара, свјетовних великодостојника и других угледника, од 10. стољећа наовамо, те називи мјеста, салаша, пашњака, бара, брежуљака, утврда непријепорно доказују” да су Хрвати ту „старосједилачко житељство”, те да, сходно томе, оне не припадају Србима, већ Хрватима.⁷⁵

На посебан начин о Војводини се огласила и новоизабрана председница Хрватске Колинда Грабар Китаровић. Убрзо после избора на место председнице Хрватске она је изјавила да ће се борити да права мањина у Хрватској буду „још већа, али да ништа мање неће тражити за Хрвате у Србији, Војводини и другим суседним земљама.” Том изјавом председница Хрватске је одмах по изборној победи свима јасно ставила на знање да ће следити великохрватску политику засновану на хрватском државном и повијесном праву, да неће изневерити тежње својих предака које се тичу претензија на Војводину. Због тих и таквих тежњи она је намерно издвојила Војводину и означила је као засебну територију, као да није саставни део Србије. Тиме је показала да је доследан наследник и заступник политике Стјепана Радића, Влатка Мачека и њихових

73 „Hrvatski vjesnik”, Vinkovci, Zadar, 15. V 1993, dvobroj 21–22, str. 14, 15.

74 О томе види: „Hrvatski bački mjestopis”, Zagreb 1994; „Hrvatski baranjski mjestopis”, Zagreb 1996; и „Hrvatski srijemski mjestopis”, Zagreb 1997.

75 Види приказ Секулићеве књиге *Hrvatski srijemski mjestopis*, који је написао Балдо Добрашин у „Večernjem listu” (Zagreb, 8. VI 1997) под насловом *Ravnim Srijetom do Zemuna*.

сабораца који су желели Србију да омеђе рекама Дрином, Савом и Дунавом, да према Србији, у односу на Војводину и Босну, поставе „санитарни кордон”. Због тога што се Хрвати не одричу намере да се дочепају, ако не целе, бар неких делова Војводине, инсистирају на катастарским границама, а не признају Дунав као природну државну границу између Србије и Хрватске. У сваком случају ако не могу више, у овом тренутку намеравају да бар с неколико километара закораче на територију Војводине. Рачунају да то може да буде одскочна даска за њихово ширење на ту толико жељену територију. Надајмо се да ће они, који са српске стране о том питању буду водили преговоре са Хрватима, знати да им се супротставе.

Имајући у виду све што је речено, више је него јасно да су Хрвати од револуције 1848/49. до наших дана тражили начине да прошире своју државну територију на подручја која су припадала и која данас припадају Војводини. Позивајући се на историјско право, или национално начело, при чему нису презали ни од грубих фалсификата, територије Војводине хтели су да се домогну због тога што су то плодне области од којих би Хрватска имала велике економске добити. Атаковањем на пределе Војводине Хрвати су подривали Србију трудећи се да унесу раздор између становника Војводине и Србије. Тиме су свесно дестабилизовали заједничку државу зато што у тој држави нису намеравали да остану. Циљ им је био да разарањем заједничке државе, како оне после Првог, тако и оне после Другог светског рата, стекну самосталну и што већу Хрватску. С таквим намерама хрватски политичари су увек стајали иза свих аутономашких покрета у Војводини, и то не зато што им је стало до аутономије Војводине, већ због тога што је таквим покретима разбијано јединство Срба и што је слабљена отпорна снага Србије.⁷⁶ Упркос томе што су Хрвати према Војводини, али и не само према њој испољавали великохрватске претензије, стално су оптуживали Србе за великосрпске претензије. Српска политика није успевала на одговарајући начин да парира Хрватима, па је до данас код мање упућених остало уверење да су Срби имали великосрпских планова и апетита, а да су Хрвати у том погледу били безазлени и да им је непрестано претила опасност од Срба. Овим радом показао сам и доказао да то није било тако и да су они који су нападали друге тим нападима покушавали да прикрију сопствене апетите за туђим земљама.

---

⁷⁶ О овоме види више у цитираној књизи Чедомира и Јелене Попов, *Аутономија Војводине – Српско њишање*.

Based on the so-far unpublished archival records, published sources, the press and literature, the author shows that since the 1848/49 revolution to date the Croats have sought ways to expand their state territory to the areas which belonged and which still belong to Vojvodina. Invoking the historical right or the national principle, while at the same time resorting even to gross forgeries, they aimed to appropriate Vojvodina's territory, this being fertile soil that Croatia would have great economic benefit from. By laying claims to Vojvodina, the Croats were undermining Serbia, striving to bring discord among inhabitants of Vojvodina and Serbia. They were thus consciously destabilising the joint state as they did not intend to stay in it. By ruining the joint state, both the one after World War I and the one after World War II, they aimed to gain an independent and as bigger as possible Croatia. It is with such intentions that Croatian politicians have always endorsed all autonomous movements in Vojvodina, not because they cared about the autonomy of Vojvodina, but because such movements were breaking the unity of the Serbs and weakening Serbia's resistance. Despite showing greater Croatian pretensions to Vojvodina, as well as to Bosnia and Herzegovina, the Croats have been constantly accusing the Serbs of hegemony and greater Serbian pretensions. Serbian politics has not managed to appropriately respond to the Croats' claims, which is why, until the present time, those less informed have the impression that the Serbs have had greater Serbian plans and appetites, and that the Croats have been ingenuous and under constant threat from the Serbs. This paper demonstrates and proves that the actual facts are different and that those attacking others have been trying to conceal their own appetites for other nations' lands.